

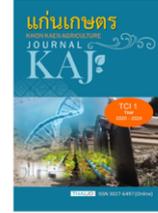

วารสารแก่นเกษตร
THAIJO

Content List Available at ThaiJo

Khon Kaen Agriculture Journal

Journal Home Page : <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agkasetkaj>

การประเมินความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เพื่อพัฒนาสู่การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย

Evaluation of the knowledge of coffee grower, Manee Phruet Village, Ngob Sub-district, Thung Chang District, Nan Province to develop towards the registration of Thai Geographical Indications

ปรียาภรณ์ ขันทบัว¹, ณฐิตากานต์ พัยคณา^{1*}, ภาณุพันธ์ุ ประภาติกุล¹ และ ฟ้าไพลิน ไชยวรรณ²

Priyaphon Khanthabua¹, Nathitakarn Phayakka^{1*}, Panuphan Prapatikul¹ and Fapailin Chaiwan²

¹ สาขาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Division of Agricultural Extension and Rural Development, Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand 50200

² สาขาวิชาปฐพีศาสตร์ ภาควิชาพืชศาสตร์และปฐพีศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200

² Division of Soil Sciences, Department of Plant and Soil Science, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand 50200

บทคัดย่อ: บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อประเมินความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยและความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟพันธุ์อะราบิกาของเกษตรกร (2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และ (3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จำนวน 96 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.5 มีอายุเฉลี่ย 40.10 ปี มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 5.76 ปี ประสบการณ์ในการศึกษาดูงานและอบรมด้านการเกษตรในปี พ.ศ. 2565 เฉลี่ย 1.99 ครั้ง จำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 3.61 คน/ครัวเรือน ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟ ผ่านการประชุมหรืออบรมในปี พ.ศ. 2565 เฉลี่ย 1.61 ครั้ง ทั้งนี้ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตร เฉลี่ย 3.68 ครั้ง/ปี เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 6.41) มีความรู้วิธีการผลิตกาแฟตามหลักของกรมวิชาการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 12.20) และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยสินค้ากาแฟในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 1.32) ทั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พบว่าประสบการณ์ในการปลูกกาแฟ ($P < 0.05$) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟ ($P < 0.05$) และระดับความรู้การผลิตกาแฟพันธุ์อะราบิกา ($P < 0.01$) มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ของสินค้ากาแฟมณีพฤชน่าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์; กาแฟอะราบิกา; บ้านมณีพฤกษ์; น่าน

* Corresponding author: Nathitakarn.p@gmail.com

Received: date; July 6, 2023 Revised: date; November 10, 2023

Accepted: date; November 10, 2023 Published: date; March 4, 2024

ABSTRACT: The research objectives are as follows: (1) to assess knowledge about Thai geographical indicators and the knowledge about the cultivation of Arabica coffee by farmers, (2) to study the opinions of farmers on the possibility of registering geographical indicators, and (3) to analyze the factors related to opinions on the possibility of registering geographical indicators in the Manee Phruet Village, Ngop sub-district, Thung Chang district, Nan province. The study used a sample group of 96 coffee farmers in the Manee Phruet Village, Ngop sub-district, Thung Chang district, Nan province. The data was collected through semi-structured interviews and analyzed by using various statistical methods, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The study found that the majority of farmers were females (65.5%), with an average age of 40.10 years and an average coffee cultivation experience of 5.76 years. Attended agricultural training and field visits an average of 1.99 times in the year 2022. The average number of agricultural laborers per household was 3.61. In 2022, they received information about coffee production through meetings or training an average of 1.61 times, with most was not receiving information about geographical indicators and contacting agricultural officials an average of 3.68 times per year. Farmers had a moderate level of knowledge about Thai geographical indicators (average score 6.41) and a high level of knowledge about the principles of coffee production according to the Department of Agricultural Research (average score 12.20). The opinions of motivated were on the possibility of registering geographical indicators for Thai coffee products were at a moderate level (average score 1.32). Furthermore, the study found that coffee cultivation experience ($P<0.05$), receiving information about coffee production ($P<0.05$), and knowledge level about Arabica coffee cultivation ($P<0.01$) were significantly related to farmers' opinions on the possibility of registering geographical indicators for Thai coffee products in Manee Phruet Village, Ngop sub-district, Thung Chang district, Nan province.

Keywords: Geographical Indication Registration; Arabica coffee; Manee Phruet Village; Nan Province

บทนำ

กาแฟเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 - 2562 โดยมีปริมาณความต้องการใช้เมล็ดกาแฟเฉลี่ย 78,953 ตัน/ปี เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 6.48 จากความต้องการทั้งหมดในเชิงอุตสาหกรรมระดับประเทศ เนื่องจากกระแสความนิยมดื่มกาแฟควบและกาแฟสำเร็จรูปเพิ่มขึ้น ในขณะที่ภาคการเกษตรประเทศไทยสามารถผลิตได้เพียง 26,161 ตัน/ปี หรือ ร้อยละ 33 โดยในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยส่งออกกาแฟสำเร็จรูปได้เพิ่มขึ้น 22,928 ตัน มูลค่า 2,633 ล้านบาท เป็นอันดับที่ 11 ของโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) ทั้งนี้ ปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2566 ผู้บริโภคเริ่มมีความสนใจเครื่องดื่มกาแฟจากแหล่งผลิตใหม่ที่ใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน จึงเป็นโอกาสที่ผู้ประกอบการไทยจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกาแฟโดยสร้างเอกลักษณ์ จุดขายที่โดดเด่น และให้ความสำคัญกับคุณภาพมาตรฐานสินค้า รวมทั้งควรเน้นการขยายกลุ่มสินค้าพรีเมียมหรือสามารถจำหน่ายสินค้าในราคาที่สูงขึ้นจากสินค้าชนิดเดียวกัน การพัฒนารสชาติและคุณสมบัติประโยชน์ต่อสุขภาพ และการขอตรารับรองมาตรฐานสากล ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริโภคและผู้นำเข้าสินค้าในต่างประเทศ รวมถึงเปิดโอกาสขยายตลาดให้กับกาแฟของไทยได้มากยิ่งขึ้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2566)

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) เป็นเครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตที่เฉพาะเจาะจงซึ่งคุณภาพหรือชื่อเสียงของสินค้านั้น ๆ อันเปรียบเสมือนแบรนด์ของชุมชน (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2562) โดยประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อขึ้นทะเบียนสินค้าชุมชนเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประการแรกเป็นการคุ้มครองชื่อสินค้าให้เป็นสิทธิ์เฉพาะของชุมชนที่ขึ้นทะเบียนสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพิ่มความสามัคคีเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สนับสนุนการท่องเที่ยวผู้ผลิตอย่างยั่งยืน สร้างความเชื่อมั่นในแหล่งที่มาและคุณภาพของสินค้าให้กับผู้บริโภค เพิ่มมูลค่าของสินค้าและเป็นเครื่องมือการตลาด ดูแลรักษามาตรฐานของสินค้าและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมไปถึงการก้าวสู่ระดับสากลเมื่อได้รับการสนับสนุนการจดทะเบียนในระดับต่างประเทศ (กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2564) ซึ่งเป็นอำนาจละมุน (Soft Power) ที่หลายภาคส่วนต้องการผลักดันให้สินค้าชุมชนได้แสดงอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งสามารถสร้างรายได้ ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางตรงจากการจำหน่ายสินค้าที่ปริมาณมากยิ่งขึ้น ส่วนในทางอ้อมอาจหมายถึงการสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนจนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต

หมู่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นแหล่งผลิตกาแฟที่มีคุณภาพและชื่อเสียงของการเป็นกาแฟพิเศษ (Specialty Coffee) ซึ่งมักเรียกในชื่อ “กาแฟมณีพฤกษ์น่าน” มาตลอด 10 กว่าปีที่ผ่านมา โดยมีจุดเด่นด้านภูมิอากาศ คือ มีแต่ฤดูฝน

กับฤดูหนาว สลับไปมาตลอดทั้งปี ส่งผลให้กาแฟสุกช้ากว่าบริเวณอื่น ทำให้เกิดการเก็บสะสมแร่ธาตุในเมล็ดกาแฟที่ยาวนาน ส่งผลให้มีรสชาติโดดเด่น (ประชาชาติธุรกิจ, 2562) โดยกลุ่มเกษตรกรหมู่บ้านมณีพฤกษ์ได้นำกาแฟเข้าร่วมประกวดซึ่งได้รับรางวัลสุดยอดเมล็ดกาแฟไทยจากสมาคมกาแฟพิเศษไทยในงาน Thailand Coffee Fest ปี พ.ศ. 2562 คะแนนติดอันดับ 1 ใน 3 และยังได้รับการประมูลในราคาที่สูงมากในงานประกวดกาแฟ (จิณรงค์, 2562) เป็นการกระตุ้นเป็นอย่างดีว่ากาแฟเป็นผลผลิตทางเกษตรที่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนและความภาคภูมิใจ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัดน่าน และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ได้ให้ความสำคัญต่อ “กาแฟมณีพฤกษ์น่าน” โดยต้องการยกระดับให้ผลผลิตกาแฟเป็นพืชอัตลักษณ์ที่นำมาแปรรูปเป็นสินค้าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย

จากการลงพื้นที่สำรวจความต้องการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เบื้องต้น เพื่อพัฒนาและยกระดับสินค้ากาแฟมณีพฤกษ์น่าน พบว่า มีเกษตรกรหลายครัวเรือนที่ไม่ให้ความสำคัญในการขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย เนื่องจากสินค้ากาแฟมณีพฤกษ์น่านนั้น มีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ทำให้มีราคาที่สูงและจำหน่ายหมดทุกฤดูกาล ส่งผลให้เกษตรกรมุ่งหวังที่จะผลิตกาแฟให้ได้คุณภาพและปริมาณที่มากขึ้นเพียงอย่างเดียว จึงไม่สนใจที่จะขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สินค้ากาแฟมณีพฤกษ์น่าน การวิจัยครั้งนี้จึงมีความจำเป็นในการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร เพื่อประเมินความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยของเกษตรกร และการผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของเกษตรกร การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ รวมไปถึงการศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการผลิตกาแฟของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เพื่อที่จะได้ภาพสะท้อนของความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ในพื้นที่หมู่บ้านมณีพฤกษ์ จนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพกาแฟและอาจรวมไปถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้ในอนาคต

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาคือ คือเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 105 คน (ขึ้นทะเบียนผ่านระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ในปี พ.ศ. 2565) การกำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตร ของ Taro Yamane (สุชาติ, 2546) ที่มีระดับความเชื่อมั่น 97 % ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 96 ราย

2. เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมบางประการของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามแบบปลายปิด (Close – Ended Question) เป็นตัวเลือกแบบถูก-ผิด

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความรู้การผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้คำถามเป็นแบบปลายปิด (Close – Ended Question) เป็นตัวเลือกแบบถูก-ผิด

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ จากการปฏิบัติในการผลิตกาแฟ แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) การปลูกกาแฟและการเก็บเกี่ยว (2) การแปรรูปกาแฟ และ (3) การดูแลรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว คำถามเป็นแบบปลายปิด

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการผลิตกาแฟของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ เป็นคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

3. การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) การตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ (Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปปรึกษาและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการผลิตกาแพะราบิกา จำนวน 3 ท่าน เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ โดยหาค่าดัชนี ความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ ค่า IOC (Index of item-Objective Congruence) พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 สามารถนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง

2) การหาความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการผลิตกาแพะราบิกา ไปทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 20 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach's Alpha Coefficient (สุชาติ, 2540) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.75 แสดงถึงแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนั้นจึงสามารถนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการนัดหมายเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่บ้านฉิมพุก ตำบลงอบ อำเภอดงขาง จังหวัดน่าน ที่ได้ทำการสุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 96 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งสัมภาษณ์แบบบุคคลต่อบุคคล (Face-to-Face Interview)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยของเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแพะราบิกา และความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (จากการปฏิบัติในการผลิตกาแพะ)

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้วิธีการทางสถิติเป็นการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรอิสระแบบ Enter method เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) 3 กลุ่มหลัก คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร (2) ความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยของเกษตรกร และ (3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแพะราบิกาของเกษตรกร กับตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (จากการปฏิบัติในการผลิตกาแพะ)

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของสมาชิก

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.5 มีอายุเฉลี่ย 40.10 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 32.2 มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 5.76 ปี ประสบการณ์ในการศึกษาดูงานและอบรมด้านการเกษตรในปี พ.ศ. 2565 เฉลี่ย 1.99 ครั้ง จำนวนแรงงานภาคการเกษตรเฉลี่ย 3.61 คน/ครัวเรือน มีรายได้สุทธิจากการผลิตกาแพะในปี พ.ศ.2565 เฉลี่ย 68,198 บาท ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแพะ ผ่านการประชุมหรืออบรมในปี พ.ศ. 2564 เฉลี่ย 1.61 ครั้ง และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรในปี พ.ศ. 2564 เฉลี่ย 3.68 ครั้ง (Table 1) ทั้งนี้ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย จำนวน 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.88 ได้แก่ แหล่งข่าวอินเทอร์เน็ตและการเข้าร่วมการอบรมความรู้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ร่วมกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) (Table 2)

Table 1 Coffee grower characteristics in Manee Phruek Village, Nan Province

Variable	Mean	S.D.
1. Age (year)	40.1	12.1
2. Education (year)	2.27	1.09
3. Year of experience coffee cultivation (year)	3.58	1.50
4. Year of experience coffee practice (year)	1.99	2.34
5. Labor (number)	3.61	1.45
6. Net income from coffee production in 2022 (bath)	68,198	106856
7. Received information of coffee cultivation (time)	1.61	2.72
8. Received information of Geographical Indication (time)	0.0417	0.201
9. Contact with the government officials in the last year (time)	1.18	2.57

Remark: Independent variables 1 and 3 presented in the form of nominal scale

2. ความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (5.01-10.01 คะแนน) มีคะแนนเฉลี่ย 6.41 จาก 15 คะแนน มีคะแนนสูงสุดและต่ำสุดเท่ากับ 15 และ 0 คะแนน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้ 0 คะแนน เนื่องจากเป็นเกษตรกรที่ไม่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรมักจะตอบผิดในประเด็นขั้นตอนการยื่นจดทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และประเด็นขั้นตอนการขออนุญาตใช้ตราสัญลักษณ์ให้กับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากอาจจะมีความซับซ้อนของขั้นตอน จึงทำให้เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจขั้นตอนดังกล่าว (Table 2)

Table 2 Level knowledge of Thai Geographical Indication Registration in Manee Phruek Village, Nan Province

Level knowledge	Frequency	Percentage
High (10.02-15.00)	42	43.75
Medium (5.01 -10.01)	1	1.04
Low (0.00-5.00)	53	55.21
Total	96	100.00

3. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้า

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟตามหลักของกรมวิชาการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับสูง (10.02-15.00 คะแนน) มีคะแนนเฉลี่ย 12.20 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.20 โดยเกษตรกรที่มีคะแนนสูงสุดและต่ำสุดเท่ากับ 15 และ 0 คะแนนตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้การผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าอยู่ในระดับสูง จำนวน 82 ราย คิดเป็นร้อยละ 85.40 มีความรู้การผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.50 และมีความรู้การผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าอยู่ในระดับต่ำ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.10 ตามลำดับ เนื่องจากมาจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ปลูกกาแฟ 1-2 ปี ซึ่งยังไม่มีผลผลิตกาแฟออกสู่ตลาดหรือยังไม่ได้จำหน่าย จึงเป็นช่วงยังศึกษาการผลิตกาแฟในขั้นต้น (การปลูกและการดูแลรักษา) ทำให้อาจมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟที่น้อยตามไปด้วย (Table 3) อย่างไรก็ตามเกษตรกรที่มีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้า เท่ากับ 0 คะแนน มาจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์การผลิตกาแฟเท่ากับหรือไม่ถึง 2 ปี จึงอาจทำให้ไม่มีความรู้หรือมีความรู้ที่น้อยเกี่ยวกับการผลิตกาแฟอาราบิก้า โดยแบ่งความรู้การผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้าเป็น 3 ด้าน (Table 4) ดังนี้

1) ด้านวิธีการปลูกกาแฟและการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ระดับมากในประเด็นรูปแบบการปลูก ในระบบร่มเงาทำให้ได้กาแฟคุณภาพดี ลดอาการกิ่งและใบไหม้ ประเด็นการตัดแต่งกิ่ง ควรมีการตัดแต่งเมื่อมีกิ่งโทรมหรือเป็นโรค และประเด็นวิธีการเก็บกาแฟ ควรเก็บที่ผลและเลือกเฉพาะผลสุก โดยเกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 96.88 รองลงมาคือ ประเด็นสายพันธุ์อะราบิกา ได้แก่ คาซูร์รา ทิปปีก้า เบอ์บอน ฯลฯ เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 80.20 และประเด็นความสูงของพื้นที่จากระดับน้ำทะเลปานกลางไม่มีผลต่อคุณภาพกาแฟอะราบิกา เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 58.33 หรือเกษตรกรตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 41.67 เนื่องจากพื้นที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรตัวอย่างอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ 1,200 เมตรจากระดับน้ำทะเล จึงอาจไม่ได้คำนึงถึงคุณลักษณะที่ส่งผลต่อคุณภาพกาแฟ โดยในข้อมูลเชิงวิชาการ วรรณา และ ตรุณี (2560) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความสูงอันส่งผลต่ออากาศที่เย็น (อุณหภูมิที่ต่ำลง) มีผลต่อการสะสมของอาหารในเมล็ดกาแฟ จนไปถึงรสชาติกาแฟที่มีคุณภาพในระดับเชิงเคมีและเชิงกายภาพ

2) ด้านวิธีการดูแลรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ระดับมากในประเด็น ควรมีการคัดเลือกผลกาแฟที่เป็นรอยทำลายจากมอดเจาะผลกาแฟและเป็นเชื้อราออกก่อนนำมาแปรรูป โดยเกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 98.96 รองลงมาคือ ประเด็นพื้นที่ที่ใช้ตากกาแฟ ควรตากบนพื้นยกสูง และประเด็นวิธีการตากจะต้องสามารถทำให้ผลกาแฟแห้งทั่วถึงและมีการป้องกันการเปียกฝนและน้ำค้าง เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 86.46 ประเด็นวิธีการแปรรูปกาแฟ มีเพียงวิธีแบบเปียก (Wash Process หรือ Wet Process) วิธีเดียว เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 75.00 และประเด็นการผลิตสารกาแฟวิธีเปียก การหมักหรือการแช่กาแฟในน้ำ ระยะเวลา 24-48 ชั่วโมงและขึ้นกับสภาพแวดล้อม เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 27.08 หรือเกษตรกรตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 72.92 เนื่องจากประสบการณ์การแปรรูปกาแฟของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อาจจะใช้การสัมผัสให้เมือกของกาแฟให้หลุดหรือไม่ลื่นเพียงอย่างเดียว ไม่ได้คำนึงถึงระยะเวลาที่เหมาะสมในการหมักกาแฟร่วมด้วย ซึ่งสถาบันวิจัยพืชสวนกรมวิชาการเกษตร (2562) ได้อธิบายขั้นตอนการผลิตสารกาแฟแบบเปียกว่าเมื่อมีการปลอกเปลือกของกาแฟออกแล้วจึงนำไปลอยน้ำอีกครั้ง แล้วหมักน้ำที่สะอาดเพื่อกำจัดเมือกกาแฟในระยะเวลา 24-48 ชั่วโมง (สภาพน้ำไหล)

3) ด้านวิธีการแปรรูปกาแฟ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ระดับมากในประเด็นสถานที่เก็บสารกาแฟไม่ควรอยู่ในพื้นที่ความชื้นสูง เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 94.79 รองลงมาคือ ประเด็นควรมีการจดบันทึกวันที่เก็บรักษาบนบรรจุภัณฑ์และในสมุดบันทึกพร้อมด้วย และประเด็นมาตรการป้องกันไม่ให้เมล็ดกาแฟ/กาแฟกลามีความชื้นเพิ่มขึ้นระหว่างการขนส่ง เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 93.75 ประเด็นก่อนเก็บสารกาแฟหรือผลกาแฟควรมีการวัดความชื้น ไม่เกินร้อยละ 12-13 เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 72.92 และประเด็นการเก็บรักษาสารกาแฟ ควรเก็บในถุงแล้วใส่กระสอบหรือใส่ถุงตาข่ายที่สะอาดอีกชั้น เกษตรกรตอบถูก คิดเป็นร้อยละ 57.29 หรือเกษตรกรตอบผิด คิดเป็นร้อยละ 42.71 เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างคิดว่า การบรรจุในถุงพลาสติกเพียงชั้นเดียวก็เพียงพอต่อการป้องกันความชื้นจากอากาศแล้ว ซึ่งสถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร (2562) อธิบายว่าการบรรจุสารกาแฟควรเก็บในถุงแล้วจึงใส่ในกระสอบหรือถุงตาข่ายที่สะอาดอีกชั้น เพื่อป้องกันแสงแดด ที่เป็นปัจจัยทำให้สารกาแฟลดคุณภาพลงได้

Table 3 Level knowledge of coffee cultivation in Manee Phruet Village, Nan Province

Level knowledge	Frequency	Percentage
High (10.02-15.00)	82	85.40
Medium (5.01 -10.01)	12	12.50
Low (0.00-5.00)	2	2.10
Total	96	100.00

Table 4 Farmers' knowledge on coffee cultivation

knowledge Item	Correct answer		Incorrect answer	
	Frequency	Percent	Frequency	Percent
1. Planting and harvesting				
1.1 The height of the area above mean sea level had no effect on the quality of Arabica coffee.	56	58.33	40	41.67
1.2 Arabica coffee varieties include Caturra, Typica, Bourbon, etc.	77	80.20	19	19.80
1.3 Planting pattern In the shade system, resulting in good quality coffee Reduce symptoms of burning branches and leaves.	93	96.88	3	3.12
1.4 Pruning It should be pruned when the branches are damaged or diseased.	93	96.88	3	3.12
1.5 The way to store coffee is to pick one fruit at a time and select only the ripe ones.	93	96.88	3	3.12
2. Coffee processing method				
2.1 Coffee Berry Borer; CBB and moldy coffee berries should be sorted out before processing.	95	98.96	1	1.04
2.2 Coffee processing method, There is only one wet process.	72	75.00	24	25.00
2.3 Wet process, Fermentation or soaking coffee in water takes 24-48 hours and depends on environmental conditions.	26	27.08	70	72.92
2.4 The area used to dry coffee should be dried on a raised floor.	83	86.46	13	13.54
2.5 The drying method must be able to thoroughly dry the coffee cherries and prevent them from getting wet from rain and dew.	83	86.46	13	13.54
3. How to maintain produce after harvest (coffee bean and parchment coffee)				
3.1 Storing Green Bean, Should be stored in a bag and then placed in a sack or a clean mesh bag.	55	57.29	41	42.71
3.2 The coffee storage location should not be in a high humidity area.	91	94.79	5	5.21
3.3 The storage date should also be recorded on the packaging and in the notebook.	90	93.75	6	6.25
3.4 Before storing coffee or coffee husks, the moisture content should be measured not more than 12-13%.	70	72.92	26	27.08
3.5 Measures should be taken to prevent the increase in moisture content of coffee beans/ coffee beans during transportation.	90	93.75	6	6.25

4. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่บ้านมณีพฤกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยสินค้ากาแฟอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.32 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.410 โดยความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการแปรรูปกาแฟ อยู่ในระดับสูง ค่าเฉลี่ย 1.47 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.388 ด้านการดูแลรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.27 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.516 และด้านการปลูกกาแฟและการเก็บเกี่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.22 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.377 ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟอาราบิก้าได้หลายทาง เช่น การอบรม การประชุม สื่อออนไลน์ เป็นต้น จึงค่อนข้างจะสามารถมีการปฏิบัติที่ดีในการผลิตกาแฟอาราบิก้า แต่บางรายยังคงมีประสบการณ์ในการปลูกที่น้อยและการผลิตกาแฟเป็นพืชรอง จึงทำให้การปฏิบัติ (ความเป็นไปได้) ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Table 5)

Table 5 Level of possibility with applying for Thai Geographical indication registration of coffee growers

Level possibility with applying for Thai Geographical indication registration of coffee growers	Mean	S.D.	Interpretation
(1) Coffee growing and harvesting	1.22	0.377	moderate viable
(2) Coffee processing	1.47	0.388	Viable
(3) Post-harvest of coffee	1.27	0.516	moderate viable
Total	1.32	0.410	moderate viable

5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเกษตรกร โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุ แบบคัดเลือกเข้าทั้งหมด (Enter) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีทั้งหมด 14 ตัวแปร โดยมี 3 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของเกษตรกร โดยประสบการณ์ในการปลูกกาแฟ (X_6) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ปลูกกาแฟมากมีความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ลดลง เนื่องจากเป็นเกษตรกรผลิตกาแฟที่มีคุณภาพและสามารถจำหน่ายกาแฟได้เป็นจำนวนมากอยู่แล้ว ตรงกันข้ามกับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ยังมีประสบการณ์ในการผลิตกาแฟน้อย โดยตรงกันข้ามกับงานวิจัยของ วิจิตรา (2561) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสหวานตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม ในพื้นที่โครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ทำการเกษตรมากมีความรู้และการปฏิบัติในการปลูกเสาวรสตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมมากกว่าเกษตรกรที่มีประสบการณ์น้อย และงานวิจัยของ พรรณทิวา และบุศรา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิ ที่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ปลูกข้าวหอมมะลิระหว่าง 2-4 ปี มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามคำแนะนำมากกว่า เกษตรกรที่มีประสบการณ์ระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟ (X_8) มีผลทางบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า เมื่อเกษตรกรได้รับข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกาแฟที่มากยิ่งขึ้น ทำให้ส่งผลต่อความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มากขึ้น รวมไปถึงความรู้การผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้า (X_{11}) มีผลทางบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายความว่า เกษตรกรที่มีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง จะมีการปฏิบัติตามหลักการปลูกกาแฟได้มากกว่าเกษตรกรที่มีระดับความรู้ของวิธีการผลิตกาแฟหรือกระบวนการควบคุมคุณภาพสินค้าได้มากกว่าระดับความรู้ในระดับที่น้อย ซึ่งทำให้มี

ความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสอดคล้องกับ สุอาภา (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีปุ๋ยสั่งตัดเพื่อการปลูกข้าวของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีการใช้ปุ๋ยสั่งตัดเพื่อการปลูกข้าว ซึ่งนำมาสู่การปฏิบัติในการเกษตร อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความสะดวกในการใช้เทคโนโลยี (Table 6)

Table 6 Regression coefficient of independent variable with applying for Thai Geographical Indication Registration of coffee growers

Independent variable	Unstandardized Coefficients	t	P-value
(Constant)	0.205	-0.8863	0.378
Year of experience coffee cultivation (X_4)	-0.205	-2.197	0.031*
Received information of coffee cultivation (X_8)	0.205	2.228	0.028*
knowledge level of coffee cultivation (X_{11})	0.600	7.111	0.01**
R = 0.628 R ² = 0.394 SE = 0.374 F = 19.9 Sig. of F = 0.000			

Remark: Significant at *0.05

Remark: Significant at **0.01

6. ปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการผลิตกาแฟของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรประสบกับปัญหาด้านการปลูก/ผลิตกาแฟ ร้อยละ 8.3 ได้แก่ แมลงศัตรูพืช เช่น มอดกาแฟ ระบาด การขาดแคลนน้ำ สภาพอากาศที่ไม่แน่นอน ซึ่งมีผลต่อความเป็นไปได้ในการขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เนื่องจากเป็นการควบคุมมาตรฐานการผลิตสินค้ากาแฟในพื้นที่ รองลงมาคือ ปัญหาด้านการแปรรูปผลผลิตกาแฟ (กาแฟกะลา/ สารกาแฟ) ร้อยละ 5.2 ได้แก่ การขาดแคลนโรงตากกาแฟ ขาดพื้นที่และวัสดุอุปกรณ์ในการตากและหมักกาแฟที่เพียงพอในการแปรรูป ทำให้ไม่สามารถสีกาแฟเองได้ และปัญหาด้านการจำหน่าย/การตลาดกาแฟ ร้อยละ 4.2 ได้แก่ เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านมณีพฤกษ์ ยังผลิตกาแฟได้ต่ำกว่าความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นสูง

โดยมีข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์เกษตรกร ดังนี้ (1) ด้านการปลูก/ผลิตกาแฟ ได้แก่ การจัดอบรมของผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องปุ๋ยและการกำจัดมอด การแนะนำแนวทางในการปลูกและวิธีการกำจัดมอดโดยได้ผลและไม่ส่งผลเสียในภายหลัง และทำกิจกรรมท่องเที่ยวและโฮมสเตย์เสริม (2) ด้านการแปรรูปผลผลิตกาแฟ (กาแฟกะลา/ สารกาแฟ) ได้แก่ ควรมีถุงในการเก็บกาแฟกะลาและสารกาแฟ ที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิม โดยมีการสอนและการให้คำปรึกษาจากผู้ชำนาญหรือประชาชนชาวบ้านในการสีกาแฟและสารกาแฟ เพื่อลดการสูญเสียของผลผลิตลง และ (3) ด้านการจำหน่าย/การตลาดกาแฟ ได้แก่ การสนับสนุนให้เกษตรกรมีการปลูกกาแฟเพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมหรือประชาสัมพันธ์จำหน่ายสินค้าผ่านทางสื่อออนไลน์ เพื่อเข้าถึงหรือสร้างการรับรู้เกี่ยวกับสินค้าต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้เสนอข้อเสนอเชิงปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน ผู้ปลูกกาแฟ บ้านมณีพฤกษ์ ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานพัฒนาชุมชน ในพื้นที่ร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มจนเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมในพื้นที่ เช่น ปัญหาจากการระบาดของมอดเจาะกาแฟที่สามารถทำลายผลผลิตและส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟเป็นอย่างมาก โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ (2540) ได้อธิบายว่า การรวมตัวกันของเกษตรกรนับเป็นแนวทางสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตร เพราะการรวมตัวกัน นอกจากจะเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรอง ทั้งด้านการซื้อปัจจัยการผลิตและจำหน่ายผลผลิตแล้ว ยังนำมาซึ่งความร่วมมือกันของหมู่คณะ ซึ่งกลุ่มมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแก้ปัญหา สามารถพึ่งตนเองได้ และนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

สรุป

เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.5 มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 5.76 ปี จึงทำให้มีความรู้วิธีการผลิตกาแฟตามหลักของกรมวิชาการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ส่วนความรู้เกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อันเนื่องมาจากส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทั้งนี้ เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย สินค้ากาแฟในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยวัดผลจากการปฏิบัติในการผลิตกาแฟ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พบว่า (1) ประสบการณ์ในการปลูกกาแฟ มีความสัมพันธ์เชิงลบ ส่วน (2) การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตกาแฟ และ (3) ความรู้การผลิตกาแฟพันธุ์อาราบิก้า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่ยังคงพบปัญหาสำคัญต่อการผลิตกาแฟ ได้แก่ มอดเจาะผลกาแฟระบาด การขาดแคลนน้ำ สภาพอากาศที่ไม่แน่นอน ปัญหาด้านการแปรรูปผลผลิตกาแฟ ได้แก่ การขาดแคลนโรงตากกาแฟ ขาดพื้นที่และวัสดุอุปกรณ์ในการตากและการหมักกาแฟ ประการสุดท้ายปัญหาด้านการจำหน่าย/การตลาดกาแฟ คือ กาแฟมีปริมาณน้อยกว่าความต้องการของตลาดที่มีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หน่วยงานที่ส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานพัฒนาชุมชน จึงควรส่งเสริมการผลิตกาแฟให้ได้คุณภาพและปริมาณที่เพียงพอต่อความต้องการตลาด รวมไปถึงการผลิตสินค้ากาแฟมณีพุกษ์น่านในการขอขึ้นทะเบียนสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ทั้งนี้ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมในพื้นที่

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานท้องถิ่นจากสำนักงานเกษตรอำเภอทุ่งช้าง เทศบาลตำบลงอบ ผู้นำชุมชน และเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟบ้านมณีพุกษ์ ตำบลงอบ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2566. 'กรมเจรจา' ชี้เป้าส่งออกกาแฟไทยสดใส ดันใช้ FTA เจาะตลาดคู่ค้า เน้นผลิตสินค้าพรีเมียม – ใสใจสิ่งแวดลอม. แหล่งข้อมูล: <https://shorturl.asia/EvDh9> ค้นเมื่อ <https://shorturl.asia/T1OH2>. ค้นเมื่อ 6 กันยายน 2566.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. 2559. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์. แหล่งข้อมูล: <https://www.ipthailand.go.th/th/gi-001.html>. ค้นเมื่อ 28 กันยายน 2566.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. 2562. สินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI Thailand). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์, นนทบุรี.
- กรมส่งเสริมสหกรณ์. 2540. การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management) เรื่องการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วม. แหล่งข้อมูล: https://km.cpd.go.th/pdf-bin/pdf_7483165648.pdf. ค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2566.
- จิรณรงค์ วงษ์สุนทร. 2562. The Hidden Gem นักพัฒนากาแฟหนุ่มอเมริกันผู้เรียนคั่วกาแฟจากโบสถ์ในสหรัฐฯ และมาปลูกกาแฟเพื่อพระเจ้าบนดอยสูงของจังหวัดน่าน. แหล่งข้อมูล: <https://readthecloud.co/coffee-kaleb-jordan/>. ค้นเมื่อ 18 มกราคม 2566.
- ประชาชาติธุรกิจ. 2562. น่านบูมกาแฟ 2 หมื่นไร่ สร้างแบรนด์-เจาะนิชมาร์เก็ต. แหล่งข้อมูล: <https://today.line.me/th/v2/article/Qjpmr0>. ค้นเมื่อ 18 มกราคม 2566.
- พรรณทิวา กว่างเงิน และบุศรา ลิ้มนิรันดรกุล. 2560. ความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิ ที่มีการปฏิบัติทางการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดมหาสารคาม. วารสารแก่นเกษตร. 45: 580-587.

- วรรณภา เดชครุฑ และดร.ณิ นภาพรหม. 2560. การเปรียบเทียบคุณภาพและองค์ประกอบทางชีวเคมีของเมล็ดกาแฟอาราบิก้าอินทรีย์ที่ปลูกในระดับความสูงพื้นที่ที่แตกต่างกัน.: ม.ป.ท.
- วิจิตรา บุรุษภักดี. 2561. ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกเสาวรสหวานตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมในพื้นที่โครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. 2562. คู่มือการจัดการ การผลิตกาแฟอาราบิก้า. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : การ์นต์ GUARANTEE.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. ยุทธศาสตร์ชาติฉบับประกาศราชกิจจานุเบกษา. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ: กรุงเทพฯ. 68 หน้า. แหล่งข้อมูล: <http://nscr.nesdc.go.th/ns/>. ค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2566.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2565. รัชชบัณฑิตงาน Soft Power กระตุ้นเศรษฐกิจด้วยสินค้าวัฒนธรรม อาหาร ผ้าไทย และภาพยนตร์ สร้างภาพลักษณ์ประเทศที่ร่ำรวยวัฒนธรรม และทรงอิทธิพลของโลก. แหล่งข้อมูล: <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/59131>. ค้นเมื่อ 17 พฤษภาคม 2566.
- สำนักเศรษฐกิจการเกษตร. 2563. จ.น่าน บูม 'กาแฟ' สร้างอัตลักษณ์สินค้า เน้นเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม พัฒนาคุณภาพสู่มาตรฐานสากล. แหล่งข้อมูล: <https://shorturl.asia/T1OH2>. ค้นเมื่อ 2 กันยายน 2565.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2540. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เสถียรธรรมสถาน.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2546. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : สามลดา.
- สุอาภา สกุนดิณี. 2562. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เพื่อการปลูกข้าวของสมาชิกศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนในจังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต. แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.
- Bloom, B. 1971. Mastery learning. New York: Holt, Rinehart & Winston.